

KVALITET I DEN OFFENTLIGE SEKTOR

SEKRETARIATET FOR MINISTERUDVALGET

Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K
Telefon 33 92 33 00 - Fax 33 11 16 65

Dato: 23. november 2006

Fakta på fritvalgsområdet¹

November 2006

Der er i de senere år blevet indført frit valg på en række offentlige velfærdsområder, hvor borgernes valgmuligheder tidligere var begrænsede. Undersøgelser viser, at borgerne finder det vigtigt at have muligheden for at vælge frit, men at den tilgængelige information ikke er tilstrækkelig.

Det frie valg er især blevet udbredt på sundhedsområdet og ældreområdet. Frem til udgangen af 2006 forventes mere end 100.000 patienter at have benyttet sig af det udvidede frie sygehusvalg. Cirka 15 pct. af hjemmehjælpsmodtagerne får i dag leveret hele eller en del af deres hjælp fra private hjemmehjælpere.

Generelt om frit valg

Borgernes holdninger til det frie valg

På skoleområdet og børnepasningsområdet finder størstedelen af brugerne, at frit valg er vigtigt. Godt 86 pct. af opfatter det som vigtigt eller meget vigtigt, at de som forældre kan vælge frit mellem kommunens folkeskoler, *jf. tabel 1*. På samme måde finder 95 pct. af brugerne det enten vigtigt eller meget vigtigt, at de som forældre kan vælge frit mellem forskellige daginstitutioner.

Tabel 1. Hvor vigtigt er det, at der er frit valg...

	Vigtigt	Meget vigtigt
... mellem kommunens forskellige folkeskoler?	41,2 pct.	44,6 pct.
... mellem forskellige daginstitutioner?	30,9 pct.	64,8 pct.
... mellem forskellige leverandører af hjemmehjælp?	18,9 pct.	11,9 pct.

Kilde: KL og Finansministeriets brugertilfredshedsundersøgelse, 2005

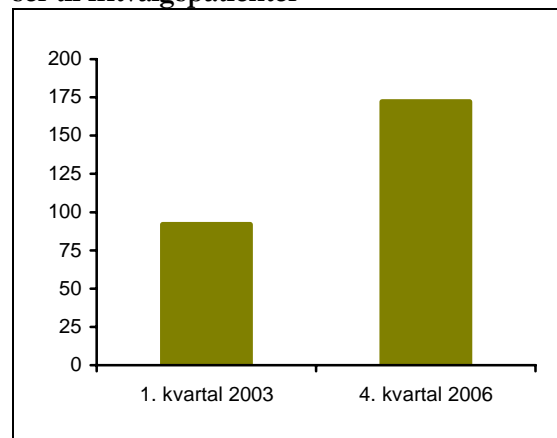
31 pct. af hjemmehjælpsbrugerne finder det frie valg af hjemmehjælp vigtigt eller meget vigtigt.

Leverandører

Med udbygningen af fritvalgsområderne er der kommet flere leverandører og dermed flere valgmuligheder. Dette gælder især på ældre- og sundhedsområdet.

På sundhedsområdet steg antallet af private hospitaler og klinikker fra 14 i 1999 til 205 i 2004. Amtsrådsforeningen og H:S havde i oktober 2006 indgået aftale med 172 private hospitaler og klinikker om at udbyde sundhedsydelser til fritvalgspatienter mod 92 private hospitaler og klinikker i starten af 2003, *jf. figur 1*.

Figur 1. Private leverandører af sundhedsydelser til fritvalgspatienter

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet

¹ Bilaget er udarbejdet af Sekretariatet for ministerudvalget vedrørende kvalitet i den offentlige sektor. Papiret er udsendt i forbindelse med temamødet "Frit valg, brugerinddragelse og personligt ansvar" som faktuel baggrund for mødets diskussioner.

På ældreområdet er der i dag 266 leverandører, der kan tilbyde personlig pleje i dagtimerne, og 466 leverandører der kan tilbyde praktisk hjælp.

Kvalitet

Etableringen af det frie leverandørvalg på hjemmehjælpsområdet indebærer, at de fleste kommuner måtte ændre den måde, som de organiserede deres hjemmehjælp på – først og fremmest ved at adskille de kommunale myndighedsopgaver fra de kommunale leverandør-opgaver.

Et flertal af kommunerne finder, at organisationsændringerne forbedrede kvaliteten i visitationen, *jf. tabel 2.*

Tabel 2. Hvordan har organisationsændringerne påvirket kvaliteten i visitationen?

	Pct.
Forbedret	83,6
Uændret	12,7
Dårligere	0,5
Ved ikke/uoplyst	3,2

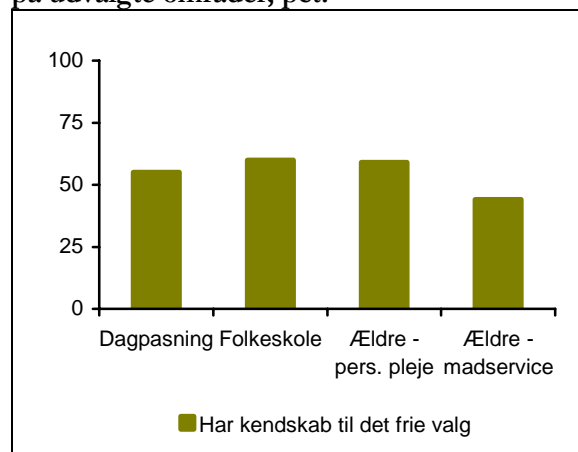
Kilde: Ankestyrelsen, *Frit valg i ældreplejen – erfaringer fra landets kommuner*, 2004

Information om det frie valg

Borgerne har på en række velfærdsområder ikke tilstrækkeligt kendskab til mulighederne for at vælge.

På daginstitutions-, skole- og ældreområdet kender 44-60 pct. af borgene til valgmulighederne, *jf. figur 2.* På sygehusområdet kender 86 pct. til muligheden for frit valg.

Figur 2. Borgernes kendskab til det frie valg på udvalgte områder, pct.

Kilde: Forbrugerstyrelsen, *Information om frit valg*, 2005

58-77 pct. af brugerne er generelt tilfredse med den fritvalgsinformation, de tilbydes på velfærdsområderne. Omvendt finder mellem 23-37 pct. af brugerne, at informationsgrundlaget er utilfredsstillende.

I samme undersøgelse tilkendegiver brugerne, at det – ud fra den tilgængelige information – er vanskeligt at sammenligne produkter/ydelse og leverandører.

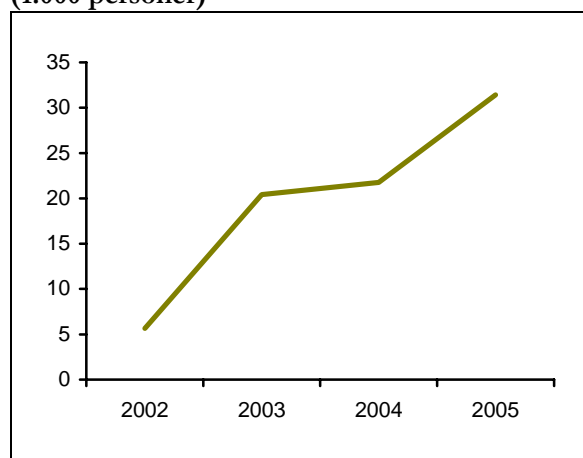
Frit valg: Sundhedsområdet

Udvidet frit sygehusvalg

Det udvidede frit sygehusvalg blev indført den 1. juli 2002 og betød, at patienter med mere end to måneders ventetid på offentlig behandling kan vælge at blive behandlet gratis på en række private eller udenlandske sygehuse. Den 1. oktober 2007 udvides ordningen, sådan at det udvidede frit sygehusvalg træder i kraft allerede ved én måneds ventetid.

Antallet af patienter, der har benyttet sig af det udvidede frit sygehusvalg er steget støt siden juli 2002, *jf. figur 3.* Med udgangen af 2005 har ca. 80.000 personer benyttet sig af det udvidede frit valg. Heraf er op mod 1.000 blevet behandlet i udlandet. I 2005 benyttede ca. 1,7 pct. af patienterne sig dermed af det udvidede frit sygehusvalg. Med udgangen af 2006 forventes mere end 100.000 patienter at have benyttet sig af det udvidede frit valg.

Figur 3. Antal patienter der har benyttet sig af det udvidede frie sygehusvalg på årsplan (1.000 personer)

Anm.: Det udvidede frie sygehusvalg trådte i kraft den 1. juli 2002.

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Frit valg af tandpleje

Kommunerne tilbyder gratis forebyggende og behandlende tandpleje til alle børn og unge under 18 år. Fra den 1. januar 2004 har forældrene kunnet vælge at bruge børnetandplejen i en anden kommune eller eventuelt at gå til en privatpraktiserende tandlæge. Hvis forældrene vælger tandpleje hos en privatpraktiserende tandlæge, får de tilskud til betalingen.

I løbet af 2005 benyttede omkring 4.500 børn og unge det frie valg af tandpleje.

Frit valg: Ældreområdet

Frit leverandørvalg i ældreplejen

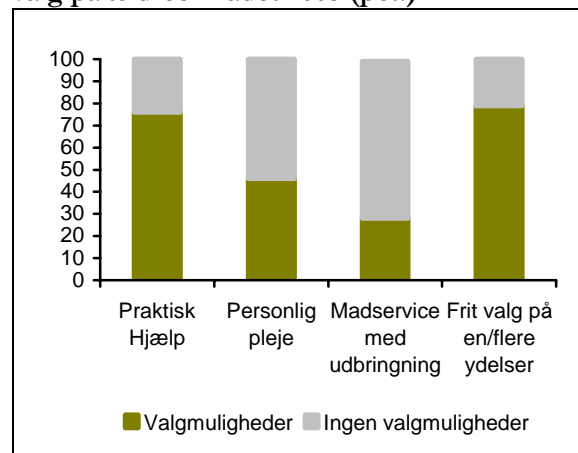
Den 1. januar 2003 trådte loven om frit valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp i kraft. Loven betyder, at kommunerne skal skabe rammerne for et frit valg mellem forskellige leverandører, der tilbyder hjemme-hjælp.

Det er ikke alle kommuner, der kan tilbyde frit valg mellem flere leverandører. Det er især de store kommuner, der kan tilbyde et frit valg. På ældreområdet kan 215 af landets kommuner – svarende til 79 pct. – tilbyde valgfrihed mellem 2 eller flere leverandører inden for mindst én

af hovedydelse personlig pleje, praktisk hjælp og madservice, *jf. figur 4.*

I 2004 var det 66 pct. af kommunerne, der kunne tilbyde frit leverandørvalg. Fra 2004 til 2005 er andelen af dækkede hjemmehjælpsbrugere steget fra 85 pct. til 90 pct.

Figur 4. Andel af kommuner, der tilbyder frit valg på ældreområdet 2005 (pct.)

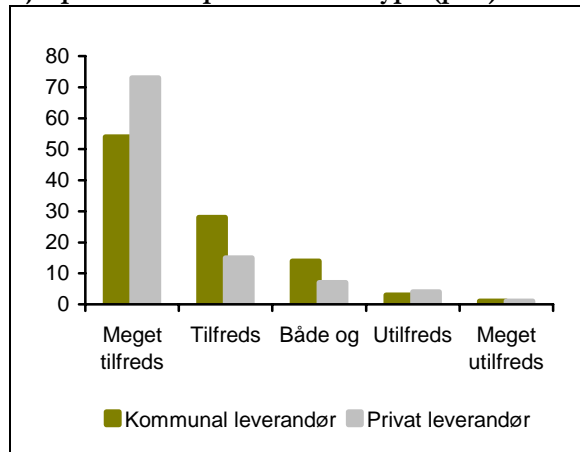

Kilde: Ankestyrelsen, *Frit valg i ældreplejen - landsdækkende brugerundersøgelse, 2005*

Hjemmehjælpsbrugere er generelt meget tilfredse med den leverede hjemmehjælp. De brugere, der får leveret hele hjælpen fra private leverandører er mere tilfredse, end de brugere, der får leveret hele hjælpen fra den kommunale leverandør.

73 pct. af brugerne, der får leveret al hjælpen fra en privat leverandør, er ”meget tilfredse”. 54 pct. af brugerne, der får leveret hjælpen fra en kommunal leverandør er ”meget tilfredse”, *jf. figur 5.*

Figur 5. Brugernes tilfredshed med hjemmehjælpen fordelt på leverandørtype (pct.)

Anm.: Tilfredsheden er blevet målt hos de brugere, der angiver, at de får leveret hjælp fra hhv. en privat eller kommunal leverandør. Det skal bemærkes, at der ikke er fuld overensstemmelse mellem de kommunale registreringer af, om det er en privat eller kommunal leverandør, der leverer hjemmehjælpen, og brugernes angivelse af leverandørtypen.

Kilde: Ankestyrelsen, *Frit valg i ældreplejen - landsdækkende brugerundersøgelse*, 2005

Frit valg af ældrebolig

Fra den 1. juli 2002 har ældre og personer med handicap haft mulighed for frit at vælge ældrebolig på tværs af kommunegrænserne. Det betyder, at ældre, der har behov for en ældrebolig frit kan vælge mellem kommunens boligtilbud, uanset om de er ejet af kommunen, en almen boligorganisation eller en selvejende institution. Det frie boligvalg betyder også, at ægtepar og samlevende har fået ret til at blive boende sammen, når den ene får anvist en ældrebolig, plejebolig eller plejehjemsplads.

Omkring 1.600 personer om året har i 2004-2005 benyttet deres ret til frit at flytte på tværs af kommunegrænserne.

Mere medbestemmelse til den ældre

Der er indført mere fleksible regler for hjemmehjælpen, jf. servicelovens § 75 g. Det betyder, at ældre har fået større frihed til selv at bestemme, hvilke opgaver hjemmehjælpen skal udføre.

Knap en fjerdedel af brugerne over 65 år har gjort brug af muligheden for helt eller delvist

at vælge en anden hjælp, end den hjælp kommunen har tildelt.

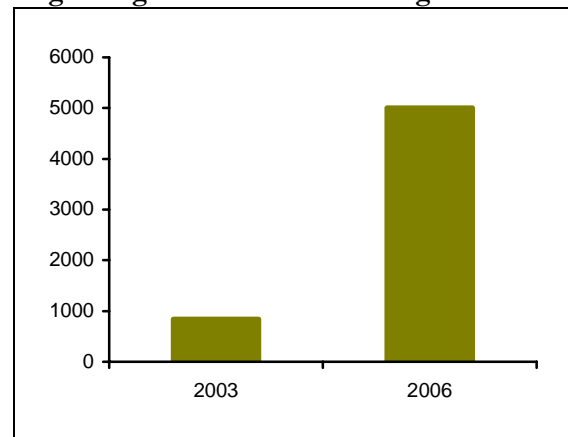
Frit valg: Børneområdet

Frit valg af dagtilbud over kommunegrænsen

Siden 1. januar 2004 har forældre både kunnet skrive deres børn op i en daginstitution i deres egen kommune og i andre kommuner. Børnefamilierne har mulighed for at tage det kommunale pasningstilskud med til betaling af dagtilbud i en anden kommune. Den anden kommune kan dog afvise at tage imod barnet, hvis der mangler plads i den pågældende kommunes institutioner, eller hvis væsentlige hensyn til kommunens egne borgere ellers vil blive tilsidesat.

Knap 5.000 børn forventes i 2006 at få tilskud til en plads i en anden kommune end opholdskommunen, jf. figur 6. Det er næsten seks gange så mange børn, som før fritvalgsordningen blev indført.

Figur 6. Antal børn der benytter sig af det frie valg af dagtilbud over kommunegrænsen

Anm.: Tallene baserer sig på kommunernes forventninger ved vedtagelsen af budgetterne for hhv. 2003 og 2006.

Kilde: Kommunale indberetninger.

Private leverandører af dagtilbud

Private leverandører har siden 1. oktober 2005 haft lettere ved at etablere private daginstitutioner, hvis de lever op til de kvalitetskrav, der stilles til dagtilbud centralt og kommunalt. Kommunerne skal stille samme krav til private

institutioner som de stiller til egne institutioner. Ordningen gælder kun for institutioner eller institutionslignende pasningsordninger. Dagpleje er ikke omfattet af ordningen.

Umiddelbart efter lovens ikrafttræden var der to private daginstitutioner. Daginstitutionernes Landsorganisation vurderer, at antallet af private daginstitutioner siden er vokset til 40-50.

Ret til privat pasning

Fra den 1. august 2003 har forældre haft ret til et økonomisk tilskud til en privat børnepasser eller til at benytte en privat pasningsordning i stedet for en plads i et dagtilbud. Kommunen kan beslutte, at der kun gives tilskud til forældre med børn i en bestemt aldersgruppe.

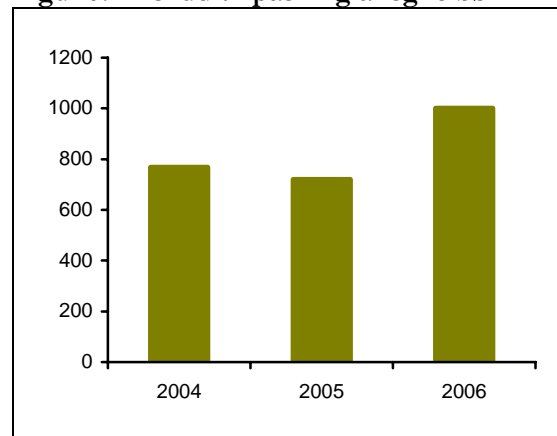
I alt forventer kommunerne i 2006 at udbetale tilskud til knap 5.000 børn i private pasningsordninger.

Tilskud til pasning af egne børn

Fra den 1. juli 2002 har den enkelte kommune haft mulighed for at give forældre tilskud til pasning af egne børn.

Ifølge de kommunale budgetindberetninger for 2006 til Indenrigs- og Sundhedsministeriet forventer 101 kommuner at give tilskud til hele eller dele af aldersgruppen indtil skolestart. Det forventes, at der udbetales tilskud til knap 1.000 børn, jf. figur 7.

Figur 7. Tilskud til pasning af egne børn

Anm.: Tallene for 2004 og 2005 baserer sig på udbetalte tilskud. Tallene for 2006 baserer sig på de kommunale budgetindberetninger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Statistikbanken* og kommunale indberetninger.

Mulighed for madordninger

Den 1. juli 2003 blev der åbnet mulighed for, at kommunerne kan tilbyde forældrebetalte madordninger i dagtilbuddene. Det er op til forældrebestyrelserne at afgøre, om der i den enkelte institution skal oprettes en madordning inden for de overordnede rammer, som den enkelte kommune har fastsat for madordninger.

105 kommuner forventer i 2006 at have forældrebetalte madordninger i et eller flere dagtilbud.

Frit valg af klubtilbud over kommunegrænsen

Fra den 1. oktober har større børn og unge fået mulighed for at vælge klubtilbud i en anden kommune end deres hjemkommune. Loven giver også børn og unge mulighed for at bevare et klubtilbud, selv om familien flytter til en anden kommune.

Kommunerne forventer i 2006, at omkring 230 børn og unge vil gøre brug af ordningen.

Frit valg: Udsatte grupper og mennesker med handicap

Frit valg af botilbud

Siden den 1. juli 2002 har personer med handicap og sindslidende m.fl. fået frit valg af botilbud eller lignende særlige boliger. Det frie boligvalg betyder også, at ægtepar og samlevende får ret til at blive boende sammen, hvis den ene bliver anvist til et botilbud.

Siden 1. juli 2004 har omkring 30 pct. af de visiterede benyttet muligheden for frit at vælge botilbud inden for eller på tværs af amtskommunegrænserne.

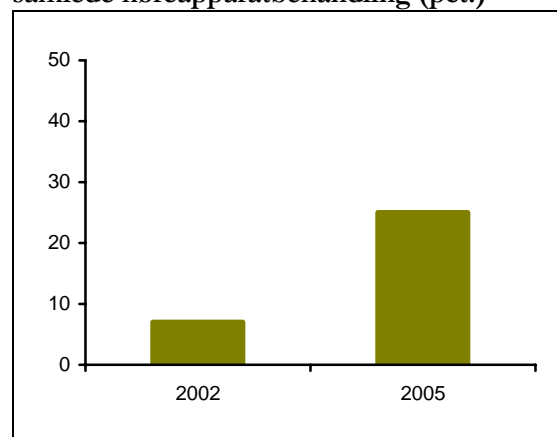
Høreapparater

For at styrke borgernes mulighed for et friere valg af høreapparatleverandør og nedbringe de lange ventelister på høreapparatbehandling gennemførte regeringen den 1. juli 2002 en forhøjelse af tilskuddet til høreapparatbehand-

ling hos godkendte, private høreapparatleverandører.

Tilskudsforhøjelsen har betydet, at hver fjerde i dag benytter sig af muligheden for at få høreapparatet fra en privat leverandør mod knap 7 pct. i 2002, *jf. figur 8*.

Figur 8. De private leverandørers andel af den samlede høreapparatbehandling (pct.)

Kilde: Socialministeriet